

НАБУТТЯ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ І ПОДАЛЬШОГО ЗАХИСТУ ПРАВ НА ОБ'ЄМНІ ПРОМИСЛОВІ ЗРАЗКИ. Частина 3. Процедурні аспекти подання і розгляду апеляцій у Палаті по патентних спорах Роспатенту.

*Колосов О.Є., д.т.н., с.н.с., заслужений винахідник НТУУ «КПІ»,
патентний повірений України*

Колосов А.Е. Получение государственной охраны и последующей защиты прав на объемные промышленные образцы. Часть 3. Процедурные аспекты подачи и рассмотрения апелляций в Палате по патентным спорам Роспатента.

Рассматриваются основные процедурные аспекты, касающиеся подачи и рассмотрения апелляции на решение об отказе экспертизы Роспатента в выдаче патента на промышленный образец, в Палате по патентным спорам (ППС) Роспатента. Анализируется конкретный пример заключения коллегии ППС по результатам рассмотрения возражения заявителя. Приведен ряд рекомендаций, направленных на предотвращение доведения дела по рассмотрению заявки на выдачу промышленного образца до стадии подачи апелляции.

Ключевые слова: государственная охрана, защита, права, заявка, объем, промышленный образец, патентный спор, палата.

Kolosov O.Ye. Receipt of state guard and subsequent protection of rights on volumetric industrial designs. Part 3. Procedural aspects of the appeals process in the Chamber for Patent Disputes of Rospatent.

The basic procedural aspects of the submission and consideration of an appeal against a decision to refuse the examination Rospatent to grant a patent for an industrial design at the Chamber of Patent Disputes (CPD) of Rospatent are examined. A specific example of the college of CPD faculty conclusion after considering the objections of the applicant is analyzed. A number of recommendations aimed at preventing of bringing a case to review the application for the grant of an industrial design to the stage of appeal are given.

Keywords: state security, protection, law, application, volume, industrial design, patent dispute, chamber.

Вступ

Як показує практика і свідчать результати аналізу інформаційного пошуку щодо поданих заявок на об'ємні промислові зразки (далі — ПЗ) Російської Федерації (далі — РФ), у діяльності Федеральної служби з інтелектуальної власності (Роспатенту) нерідкі випадки відмови експертизи у видачі патентів на вищезазначені об'єкти.

Відповідно до п.3 ст.1387 Цивільного Кодексу Російської Федерації (далі — Кодексу РФ) [1] та міжнародних договорів РФ, рішення Роспатенту про відмову у видачі патенту на ПЗ можуть бути оскаржені заявником шляхом подання заперечення у Федеральну державну установу (ФДУ) "Палата з патентних спорів" (далі — ППС) протягом шести місяців з дня одержання ним рішення або затребуваних у Роспатенту копій матеріалів, що протиставлені заявці і зазначених у рішенні про відмову у видачі патенту. Це можливо за умови, що заявник запросив копії цих матеріалів протягом двох місяців з дня отримання рішення, прийнятого за заявкою на ПЗ.

Проте треба мати на увазі, що слід вносити корективи у вищезазначені терміни. Як свідчить реальна практика, нерідко (майже завжди) поштові відправлення з Роспатенту до

національного заявника йдуть протягом 1,5-2 місяців, рахуючи від проштампованої дати на відповідному рішенні Роспатенту.

Тому національний заявник повинен володіти базовою інформацією про діяльність вищезгаданого підрозділу Роспатенту, а також знати про основні процедурні моменти подання та розгляду апеляцій на рішення експертизи про відмову у видачі патенту на ПЗ. Ці питання розглядаються нижче у частині 3 циклу статей.

Деякі процедурні моменти подання апеляцій у ППС Роспатенту

Відповідно до Адміністративного регламенту виконання Федеральною службою з інтелектуальної власності, патентам і товарним знакам державної функції з організації прийому заявок на ПЗ і їх розгляду, експертизи та видачі у встановленому порядку патентів РФ на ПЗ (далі — Адміністративного регламенту) [2], а також Правилами подачі заперечень і заяв та їх розгляду в ППС [3], в ППС може бути подано заперечення на рішення про відмову у видачі патенту на ПЗ. Це заперечення подається особою, яка подала заявку на видачу патенту на ПЗ.

Дії, пов'язані з поданням цього заперечення, зазначена особа, за винятком фізичних осіб, які постійно проживають за межами РФ, та іноземних юридичних осіб, можуть здійснювати як особисто, так і через уповноважених ними представників, в тому числі патентних повірених, зареєстрованих у федеральному органі виконавчої влади з інтелектуальної власності (далі — патентні повірені).

Фізичні особи, які постійно проживають за межами РФ, і іноземні юридичні особи здійснюють дії, пов'язані з подачею заперечень (або заяв), у тому числі й беруть участь у засіданнях колегій ППС через патентних повірених.

Повноваження представника, а у відповідних випадках — патентного повіреного, підтверджуються довіреністю, яка містить вказівку щодо обсягу його повноважень. При цьому будь-яка дія представника, включаючи патентного повіреного, в межах наданих йому повноважень, або будь-яка дія ППС стосовно представника, включаючи патентного повіреного, мають ті ж наслідки, що й дії довірителя або дії по відношенню до довірителя.

Заперечення (або заява) подається до ППС протягом 6 місяців з дня винесення рішення Роспатентом. До заперечення повинен бути доданий документ про сплату мита у встановленому розмірі. Заперечення (або заява) повинно містити обґрунтування неправомірності оскаржуваного рішення і відноситися до однієї заявки на видачу патенту. Матеріали заперечення (або заяви) подаються у двох примірниках.

Заперечення (або заява), що надійшло, реєструється, і йому присвоюється вхідний номер. У разі, якщо заперечення (або заява), що надійшло до ППС, відповідає умовам його подачі, особі, яка подала заперечення (або заяву), не пізніше одного місяця з дати його надходження до ППС надсилається повідомлення про прийняття заперечення (або заяви) до розгляду. У цьому повідомленні вказується дата проведення засідання колегії ППС з розгляду заперечення (або заяви).

Деякі особливості розгляду апеляцій у ППС Роспатенту

У необхідних випадках ППС має право запросити на своє засідання колегії особу, яка ухвалювала рішення за результатами експертизи. У той же час особа (особи), яка подала (подали) заперечення (або заяву), вправі відкликати подане заперечення (або заяву) на будь-якому етапі його розгляду по суті на засіданні колегії ППС. У цьому випадку діловодство за запереченням (або заявою) припиняється.

Справи за запереченнями (або заявами) розглядаються колегіально на засіданні ППС у складі не менше трьох її членів, включаючи головуючого та відповідального за розгляд, затвердженого головою ППС (далі — колегія ППС).

Брати участь у розгляді справи на засіданні колегії ППС може особа, яка подала заперечення (або заяву), та/або його представник, а в необхідних випадках — особа, яка ухвалювала рішення за результатами експертизи.

ППС, встановивши, що на розгляді ППС знаходяться декілька заперечень (або заяв), у яких беруть участь одні й ті ж сторони, або декілька заперечень (або заяв) однієї особи чи різних осіб, що відносяться до одного об'єкту, який охороняється (ПЗ), вправі об'єднати розгляд цих заперечень (або заяв) на одному засіданні за згодою усіх сторін. Рішення ППС приймається по кожній справі окремо.

При розгляді заперечень щодо ПЗ, колегія ППС обмежується матеріалами інформаційного пошуку, зазначеними у звіті експертизи. Колегія ППС також має право запропонувати особі, яка подала заявку на видачу патенту на ПЗ, внести зміни до переліку суттєвих ознак ПЗ, якщо ці зміни усувають причини, що послужили єдиною підставою для висновку про невідповідність даного об'єкту умовам патентоспроможності, а також підставою для висновку про віднесення заявленого об'єкта до переліку рішень (об'єктів), що не визнаються патентоспроможними ПЗ.

За результатами розгляду заперечення ППС може прийняти рішення про його задоволення, про відмову в задоволенні, про припинення діловодства. При цьому рішення ППС може передбачати скасування, зміну або залишення в силі оспорюваного рішення. Рішення про зміну оспорюваного рішення приймається ППС у випадках визнання помилковими мотивів цього рішення і встановлення інших підстав, що перешкоджають задоволенню заперечення в повному обсязі.

При розгляді заперечення, у разі скасування оспорюваного рішення, у рішенні ППС повинні міститися підстави скасування оспорюваного рішення і висновок про видачу або про відмову у видачі патенту на ПЗ. У разі скасування оспорюваного рішення при розгляді заперечення, прийнятого без проведення інформаційного пошуку або за результатами пошуку, проведеного не в повному обсязі, а також у разі, якщо патентовласником за пропозицією ППС внесено зміни до переліку суттєвих ознак ПЗ, рішення ППС має бути прийнято з урахуванням результатів додаткового інформаційного пошуку, проведеного в повному обсязі.

За результатами розгляду заяв ППС може прийняти рішення про задоволення заяви, відмову в задоволенні заяви, про припинення діловодства. Рішення ППС затверджується керівником федерального органу виконавчої влади з інтелектуальної власності і набуває чинності з дати його затвердження.

Приклад заключення колегії ППС по результатах розгляду заперечення

Нижче наводиться приклад негативного (для заявника) висновку колегії ППС за результатами розгляду заперечення на рішення про відмову у видачі патенту на об'ємний ПЗ.

Колегія ППС в порядку, встановленому п.3 ст.1248 Кодексу РФ [1] та Правилами ППС [3], розглянула заперечення Заявника, що надійшло в ППС (дата надходження), на рішення Роспатенту про відмову у видачі патенту РФ на ПЗ за заявкою № 201XXXXXX/XX (тут і далі замість конкретних цифр проставлено «X»).

При цьому встановлено наступне. Заявлений ПЗ «Назва Виробу», сукупність ознак якого викладена в переліку суттєвих ознак, що міститься в матеріалах заявки на дату її подання, в такій редакції (далі йде перелік суттєвих ознак заявленого виробу в редакції заявника).

За результатами перевірки патентоспроможності заявленого ПЗ в обсязі наведеного вище переліку суттєвих ознак, відображених на фотографіях виробу, було прийнято рішення про відмову у видачі патенту на ПЗ від (дата рішення). Рішення Роспатенту мотивовано тим, що сукупність суттєвих ознак запропонованого ПЗ, що знайшла відображення на зображеннях виробу, має схожість до ступеня змішування з сукупністю ознак найближчого аналога - виробу того ж призначення за патентом №XXXXXX, МПКО (9) XX-XX з датою публікації (дата публікації), розкритого в патентному документі [X].

При цьому в рішенні Роспатенту відзначено, що заявлене рішення зовнішнього вигляду Виробу не відповідає умові патентоспроможності «оригінальність», передбаченому п.3 ст. 1352 Кодексу РФ [1], оскільки суттєві ознаки, відображені на зображенні виробу, не обумовлюють творчий характер його особливостей.

У запереченні, поданому відповідно до п.3 ст.1387 Кодексу РФ [1], заявник висловив незгоду з рішенням Роспатенту і зазначив наступне.

На думку заявника, висока функціональність виробу, заявленого в якості ПЗ, а також наявність насиченого аналогового ряду «значною мірою обмежують можливості створення образу зовнішнього вигляду Виробу, що принципово відрізняється від зовнішнього вигляду відомих виробів, і який створює нове враження». Так, зокрема, заявник зазначає, що зовнішній вигляд заявленого Виробу головним чином обумовлений виконуваною ним функцією і необхідність наявності функціональних ознак у композиції заявленого Виробу обмежує можливості дизайнера по створенню зовнішнього вигляду виробу, що створює принципово нове загальне враження. Таким чином, висока функціональність виробу, з одного боку, а з іншого - насичений аналоговий ряд, у значній мірі обмежують можливості створення принципово відрізняємого образу зовнішнього вигляду Виробу, що створює принципово нове враження.

У зв'язку з цим, продовжує заявник, вважаємо за доцільне керуватися Рекомендаціями з питань експертизи заявок на ПЗ [4], згідно з якими (див. стор. 11) *«... навіть невеликі відмінності у виконанні домінуючих ознак (нюансування виконання домінуючих ознак) можуть привести до висновку про відмінність загальних вражень, створюваних порівнюваними ПЗ»*.

З урахуванням вищесказаного, на думку Заявника, зазначених вище відмінностей у виконанні домінуючих ознак заявленого Виробу (нюансування виконання домінуючих ознак) (стор. X1 і X2, а також таблиця X) достатньо для ухвалення висновку про відмінність загальних вражень, створюваних порівнюваними ПЗ - заявленим Виробом, патентом №XXXXX і аналогами за цим патентом.

До запереченню додані такі матеріали, що містять інформацію про відомі рішення, які визначають зовнішній вигляд Виробу (далі наводиться перелік ряду науково-технічних джерел - монографій, підручників, статей, а також ГОСТів і технічних умов).

Крім того, у запереченні заявника зазначено, що зображення заявленого Виробу і в зображенні виробу найближчого аналога є відмінності у виконанні домінуючих ознак. На підтвердження цієї думки у запереченні заявника наведено порівняльний аналіз ознак, що характеризують заявлене рішення, і ознак, властивих відомому з патентного документа [X] виробу.

До заперечення заявника прикладений уточнений перелік суттєвих ознак, у відмітну частину якого включені наступні ознаки: (слід уточнений перелік суттєвих ознак). Дані ознаки, на думку заявника, «дозволяють зробити висновок про відмінність загальних вражень, створюваних порівнюваними виробами».

Вивчивши матеріали справи та заслухавши учасників розгляду заперечення, колегія ППС встановила наступне. З урахуванням дати подання заявки, правова база для оцінки патентоспроможності запропонованого ПЗ включає Кодекс РФ [1], Адміністративний регламент [2] і Правила ППС [3].

Відповідно до п.1 ст.1352 Кодексу РФ [1], в якості ПЗ охороняється художньо-конструкторське рішення виробу промислового або кустарно-ремісничого виробництва, що визначає його зовнішній вигляд. ПЗ надається правова охорона, якщо за своїми суттєвими ознаками він є новим і оригінальним.

До суттєвих ознак ПЗ відносяться ознаки, що визначають естетичні та (або) ергономічні особливості зовнішнього вигляду виробу, зокрема форма, конфігурація, орнамент і поєднання кольорів. Відповідно до п.3 ст.1352 Кодексу РФ [1], ПЗ є оригінальним, якщо його суттєві ознаки обумовлені творчим характером особливостей виробу.

Згідно з підпунктом (1) п.22.5.5 Адміністративного регламенту [2], при перевірці оригінальності ПЗ приймаються до уваги суттєві ознаки ПЗ, що знайшли відображення на зображеннях виробу. Згідно з підпунктом (1) п.9.9.4.4.1 Адміністративного регламенту [2], суттєві ознаки зовнішнього вигляду виробу залишають зорове враження.

Відповідно до підпункту (2.1) п.22.5.5 Адміністративного регламенту [2], суттєві ознаки, що характеризують перевіряємий ПЗ, не визнаються зумовленими творчими характером

особливостей виробу, зокрема, у разі, якщо: сукупність суттєвих ознак перевіряемого ПЗ, що знайшла відображення на зображеннях виробу, має схожість до ступеня змішування з сукупністю ознак зовнішнього вигляду виробу того ж або однорідного призначення - найближчого аналога (ефект імітації зовнішнього вигляду відомого виробу).

Згідно п.9.9.4.2 Адміністративного регламенту [2], в якості аналога ПЗ вказується художньо-конструкторське рішення виробу схожого зовнішнього вигляду, того ж або однорідного призначення, яке відоме з відомостей, що стали загальнодоступними у світі до дати пріоритету ПЗ. Відповідно до підпункту (3) п.22.5.4 Адміністративного регламенту [2], загальнодоступними вважаються відомості, що містяться в джерелі інформації, з яким будь-яка особа може ознайомитися сама, або про зміст якого їй може бути законним шляхом повідомлено.

Згідно з підпунктом (2) п.23.3 Адміністративного регламенту [2], датою, що визначає включення джерела інформації в загальнодоступні відомості, є: для опублікованих патентних документів - зазначена на них дата опублікування. Заявлений ПЗ «Назва Виробу» в обсязі наведеного вище переліку суттєвих ознак, відображених на зображеннях виробу. Аналіз доводів, що містяться в рішенні Роспатенту і доводів, наведених у запереченні, показав наступне.

Заявлений ПЗ належить до об'ємних виробів промислового дизайну. Найбільш близьким аналогом заявленого рішення зовнішнього вигляду Виробу є виріб, рішення зовнішнього вигляду якого відомо з патентного документа [X]. Слід констатувати, що зовнішній вигляд заявленого ПЗ справляє таке ж загальне зорове враження, яке створює відомий з патентного документа [X] виріб. Представлені зображення порівнюваних виробів подібні до ступеня змішання, оскільки характеризуються однаковими сукупностями доміантних (суттєвих) ознак, що формують однакове зорове враження (*насправді, це суб'єктивна думка — прим. автора*).

Дійсно, відомому з патентного документа [X] виробу притаманні всі суттєві ознаки, що характеризують конструкцію, форму, пропорції, геометрію, склад і характер пластичної проробки елементів. Дані ознаки є зорово активними, домінують при формуванні зовнішнього вигляду виробу, індивідуалізують рішення, надають йому характерні саме для нього особливості, тобто беруть участь у створенні його зорового образу.

Разом з тим, заявлене рішення має відмінні від найближчого аналога, відомого з патентного документа [X], особливості, які полягають зокрема, у виконанні (вказуються особливості виконання деяких елементів заявленого Виробу). Однак ці особливості недостатньо виразні, зорово мало помітні і не виділяються на загальному тлі, а отже - можуть бути віднесені до нюансів (нюанс (франц. *nuance*) — «відтінок, ледь помітний перехід ...»).

Нюансні ознаки не є суттєвими, оскільки не беруть участь у формуванні іншого загального зорового враження, відмінного від загального зорового враження, створеного рішенням відомого з патентного документа [X] виробу (заявлені рішення імітують зовнішній вигляд відомого виробу). Уявне виключення або включення зазначених ознак, що характеризують особливості виробу, до сукупності суттєвих ознак заявленого ПЗ, не приводить до зміни зорового враження, створеного зовнішнім виглядом виробу, оскільки дані нюансні ознаки не впливають на формування іншого зорового образу і, як наслідок, не обумовлюють творчий характер особливостей виробу.

Таким чином, відповідно до п.3 ст.1352 Кодексу РФ [1] і згідно з підпунктом 2.1 п.22.5.5 Адміністративного регламенту [2], заявлений ПЗ не може бути визнаний відповідним умові патентоспособності «оригінальність».

Як було зазначено вище в цьому заключенні, у запереченні представлений уточнений перелік суттєвих ознак заявленого ПЗ, доповнений низкою відмінних ознак. Проте дані ознаки стосуються виключно нюансних особливостей проробки елементів, властивих як заявленому виробу, так і найближчого аналогу. При цьому необхідно відзначити, що при визнанні невідповідності ПЗ умові патентоспроможності «оригінальність» з підстав, викладених вище, порівнюються загальні зорові враження від виробів, створені сукупностями суттєвих ознак, що визначають їх зовнішній вигляд.

Таким чином, внесення вищевказаних особливостей (ознак, які не є суттєвими) до уточненого переліку заявленого ПЗ, не усуває причини, що стали підставою для відмови у видачі патенту на ПЗ. Отже, заперечення не містить доводів, що дозволяють скасувати рішення Роспатенту. Враховуючи викладене, колегія ППС прийшла до наступного висновку: відмовити в задоволенні заперечення, що надійшло (дата заперечення), рішення Роспатенту залишити в силі.

Деякі рекомендації щодо запобігання доведення справи до стадії подання апеляції

Як свідчить практика [5], при розгляді апеляцій у ППС є невисока ймовірність отримання позитивного для заявника результату. Це обумовлено як об'єктивними, так і суб'єктивними чинниками, висвітлення яких виходять за межі тематики цієї статті.

Проте можна навести деякі рекомендації, що у значній мірі можуть слугувати для запобігання цієї ситуації, тобто винесення рішення експертизи про відмову у видачі патенту на ПЗ та подальшого звертання до ППС у разі незгоди заявника з цим рішенням, що також тягне за собою додаткові чималі витрати з боку заявника (щонайменше сплата держмита за подання апеляції + гонорар патентного повіреного за подання апеляції та за участь у засіданні ППС).

Передусім слід дуже ретельно ставитись до складання опису заявки на ПЗ при її поданні, скрупульозно вичленяючи сукупність суттєвих ознак. Останні повинні бути логічним словесним доповненням до максимально репрезентативного комплексу зображень, особливо для об'ємних ПЗ. Також бажано подавати в комплекті зображень заявляемого об'ємного ПЗ максимальну кількість зображень, в т.ч., при необхідності, і в додаткових ракурсах (наприклад, вид знизу/зверху в ракурсі $\frac{3}{4}$). Як варіант, можливе подання зображень заявляемого тривимірного ПЗ у конкретно детермінованих кольорах, а також у декількох варіантах (проте таке колористичне вирішення звужує об'єм патентних прав).

Адже обсяг правової охорони не визначається тільки переліком суттєвих відмінностей ПЗ, який є лише словесною характеристикою тих суттєвих ознак, що відображені на зображеннях. Сам по собі перелік суттєвих ознак ПЗ не може мати самостійного значення без зображення виробу. Первинним для визначення обсягу правової охорони ПЗ є саме **зображення виробу**.

Також ще раз хочеться підкреслити, що згідно діючих нормативно-законодавчих актів РФ, не допускається включати ознаки, що знайшли відображення тільки на кресленнях, схемах або пояснюючих матеріалах, до переліку суттєвих ознак. Адже характеристика ознаки повинна дозволяти однозначно ідентифікувати її з візуально сприймаємою ознакою, що знайшла відображення на зображенні зовнішнього вигляду (а не на кресленнях тощо) виробу.

Таким чином, з урахуванням вищенаведеного, цілком логічно припустити, щоби опис суттєвих ознак складав висококваліфікований фахівець, що володіє технічною та дизайнерською освітою.

Проте у деяких випадках є й позитивні моменти розгляду апеляцій у ППС. Так, наприклад, якщо конкуренти вісуюють претензії, то ППС може надати неоціненну послугу. Адже там можна визнати недійсними патенти на ПЗ конкурентів, тим самим виключивши їх претензії.

Слід відзначити, що вищезазначені нотатки є суто авторським поглядом на досліджувану проблематику. Тому я запрошую колег розгорнути дискусію з цього приводу і висловлювати свої думки на сторінках журналу, а також на своїй веб-сторінці [6].

Висновки

1. Рішення Роспатенту про відмову у видачі патенту на ПЗ можуть бути оскаржені заявником шляхом подання заперечення у ППС протягом шести місяців з дня одержання ним відповідного рішення експертизи. Проте треба мати на увазі, що слід вносити корективи у вищезазначені часові терміни. Як свідчить реальна практика, нерідко поштові відправлення з

Роспатенту до національного заявника йдуть протягом 1,5-2 місяців, рахуючи від проштампованої дати на відповідному рішенні Роспатенту. При цьому дії, пов'язані з поданням зазначеного заперечення до ППС, національний заявник може здійснювати тільки через патентних повірених РФ.

2. При розгляді апеляцій у ППС є невисока ймовірність отримання позитивного для заявника результату, що обумовлено як об'єктивними, так і суб'єктивними чинниками. Для запобігання розгляду справи у ППС передусім слід дуже ретельно ставитись до складання опису заявки на ПЗ при її поданні, скрупульозно вичленяючи сукупність суттєвих ознак. Також бажано подавати в комплекті зображень заявляемого об'ємного ПЗ максимальну кількість зображень, в т.ч., при необхідності, і в додаткових ракурсах. Як варіант, можливе подання зображень заявляемого тривимірного ПЗ у конкретно детермінованих кольорах, а також у декількох варіантах.

3. Слід мати на увазі, що сам по собі перелік суттєвих ознак ПЗ не може мати самостійного значення без зображення виробу, так як первинним для визначення обсягу правової охорони ПЗ є саме зображення виробу. При цьому не допускається включати ознаки, що знайшли відображення тільки на кресленнях, схемах або пояснюючих матеріалах, до переліку суттєвих ознак. Крім того, характеристика конкретної суттєвої ознаки повинна дозволяти однозначно ідентифікувати її з візуально сприймаємою ознакою, що знайшла відображення на зображенні зовнішнього вигляду патентуемого об'ємного виробу.

Література

1. Гражданский кодекс Российской Федерации от 18 декабря 2006 года, № 230-ФЗ.

2. Административный регламент исполнения Федеральной службой по интеллектуальной собственности, патентам и товарным знакам государственной функции по организации приема заявок на промышленный образец и их рассмотрения, экспертизы и выдачи в установленном порядке патентов Российской Федерации на промышленный образец (Утвержден приказом Минобрнауки России от 29 октября 2008 года №325).

3. Правила подачи возражений и заявлений и их рассмотрения в Палате по патентным спорам. Утверждены приказом Роспатента от 22 апреля 2003 г. №56, зарегистрированы Министерством юстиции РФ 8 мая 2003г., рег. №4520 (с изменениями, внесенными приказом Роспатента от 11 декабря 2003г. №164, зарегистрированными в Министерстве юстиции РФ 18.12.2003г., рег. №5339).

4. Рекомендации по вопросам экспертизы заявок на промышленные образцы. Утверждены приказом Роспатента от 31.03.2009 № 48.

5. http://www1.fips.ru/wps/wcm/connect/content_ru/ru/chamber_on_patent_fees/

6. www.kolosov.kiev.ua